

KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNING ROLI VA XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA TAKLIFLAR.

Karimov Shoxruxbek Shavkatboy o`g`li
Oriental universitet magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada kambag‘allikni qisqartirishda raqamli texnologiyalarning tutgan o‘rni tahlil qilinadi. Elektron to‘lov tizimlari, mobil banking, raqamli identifikatsiya va onlayn ta‘lim kabi texnologiyalarning ijtimoiy va iqtisodiy inklyuziyaga ta‘siri xorijiy tajribalar asosida ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, Hindiston, Estoniya va Afrika davlatlari misolida O‘zbekiston uchun mos taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar. Raqamli texnologiyalar, kambag‘allik, ijtimoiy inklyuziya, raqamli to‘lov, onlayn xizmatlar, xorijiy tajriba, O‘zbekiston.

Аннотация. В статье рассматривается роль цифровых технологий в сокращении бедности. Анализируются такие инструменты, как электронные платежи, мобильный банкинг, цифровая идентификация и онлайн-образование, и их влияние на социальную и экономическую инклюзию. На основе зарубежного опыта, включая практики Индии, Эстонии и стран Африки, предложены рекомендации для Узбекистана.

Ключевые слова. Цифровые технологии, бедность, социальная инклюзия, цифровые платежи, онлайн-услуги, международный опыт, Узбекистан.

Abstract. This article examines the role of digital technologies in poverty reduction. It explores the impact of digital payments, mobile banking, digital identity, and online education on social and economic inclusion. Drawing on international experiences from countries like India, Estonia, and African nations, the paper offers practical recommendations tailored to Uzbekistan's context.

Keywords. Digital technologies, poverty, social inclusion, digital payments, online services, international experience, Uzbekistan.

Kirish. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar dunyoning barcha sohalarida, shu jumladan, iqtisodiyot, ta'lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy sohalarda tub o‘zgarishlarga olib kelmoqda. Ayniqsa, kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy inklyuziyani ta‘minlashda raqamli texnologiyalarning roli yanada ortib bormoqda. Raqamli texnologiyalar, mobil ilovalar, elektron to‘lov tizimlari, onlayn ta'lim va boshqa innovatsion yechimlar kambag‘allikni kamaytirishda samarali vosita sifatida yuzaga kelmoqda. O‘zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda kambag‘allikni qisqartirish va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashning eng muhim omillaridan biri bu

raqamli texnologiyalarni keng joriy etishdir. Raqamli xizmatlar orqali aholining bank xizmatlariga kirish imkoniyatlari oshmoqda, bu esa o‘z navbatida investitsiyalarga va iqtisodiy faollikka turtki beradi. Shuningdek, raqamli savodxonlikni oshirish, aholini raqamli xizmatlarga o‘rgatish kambag‘allikka qarshi kurashda samarali vosita bo‘lishi mumkin. Xorijiy tajribalar, masalan, Hindiston, Afrika mamlakatlari, Estoniya va Janubiy Koreyada amalga oshirilgan raqamli texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha amaliyotlar o‘zining samaradorligini ko‘rsatdi. Ushbu davlatlar raqamli bank xizmatlarini, mobil ilovalarni, elektron savdoni va boshqa innovatsion texnologiyalarni kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy tenglikni ta‘minlash uchun muvaffaqiyatli qo‘llab kelmoqda.

Shunday qilib, ushbu mavzu O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy inklyuziyani ta‘minlashda raqamli texnologiyalarni qanday samarali qo‘llash mumkinligini o‘rganish va xorijiy tajribalardan foydalangan holda tegishli takliflar ishlab chiqish masalasi o‘ta dolzarbdir. Bu esa mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga, aholining ijtimoiy farovonligining oshishiga va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishilishiga xizmat qiladi.

Kambag‘allik — bu nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy masala hamdir. Barcha mamlakatlarda, ayniqsa rivojlanayotgan davlatlarda kambag‘allikni qisqartirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan. O‘zbekistonda ham bu yo‘nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar va yangi strategiyalar kambag‘allikni kamaytirish hamda iqtisodiy farovonlikni oshirishga qaratilgan. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar bu borada muhim rol o‘ynashni boshladi.

Elektron to‘lov tizimlari, mobil banking, raqamli identifikatsiya va onlayn ta‘lim kabi texnologiyalar kambag‘allikka qarshi kurashishda samarali vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, dunyo miqyosida ba‘zi davlatlar raqamli texnologiyalarni kambag‘allikni qisqartirishda muvaffaqiyatli qo‘llagan. Ularning tajribalari o‘rganilishi va O‘zbekistonda keng joriy etilishi kambag‘allikni qisqartirishda ijobiy natijalarga erishishga yordam berishi mumkin. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarni kambag‘allikni qisqartirishda qo‘llashning samaradorligi tahlil qilinadi va xorijiy tajribalarga asoslanib, O‘zbekistonga mos takliflar beriladi.

Raqamli texnologiyalarning kambag‘allikni qisqartirishdagi roli. Raqamli texnologiyalar so‘nggi yillarda global miqyosda turli sohalarda, ayniqsa, iqtisodiy faoliyatda o‘zgarishlar kiritdi.

Kambag‘allikni qisqartirishda raqamli texnologiyalarni qo‘llashning asosiy yo‘nalishlari quyidagilardan iborat:

1. Raqamli texnologiyalar orqali kambag‘allikni qisqartirishning eng muhim vositalaridan biri mobil banking va elektron to‘lov tizimlarining joriy etilishidir. Bu texnologiyalar, ayniqsa, kambag‘allik darajasi yuqori bo‘lgan hududlarda aholiga bank xizmatlaridan foydalanish imkonini yaratadi. Raqamli to‘lov tizimlari orqali nafaqat

xizmatlar, balki davlat va xususiy sektorlardan subsidiya yoki ijtimoiy yordam olish ham osonlashadi.

2. Raqamli ta'lim ham kambag'allikni kamaytirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Onlayn kurslar, vebinarlar, masofaviy ta'lim orqali kambag'al qatlamlar va chekka hududlardagi aholi malakali kasblarga o'qitilishi mumkin. Afrika mamlakatlarida internetga kirish imkoniyatlari kengaytirilib, aholini raqamli kasblarga o'qitish orqali iqtisodiy faollikni oshirishga erishildi. Bu amaliyot O'zbekistonda ham amalga oshirilsa, ijtimoiy farovonlikni oshirishda katta yutuqlarga erishish mumkin.

3. Raqamli identifikatsiya tizimlari, shuningdek, ijtimoiy yordamlarni raqamli platformalar orqali taqdim etish, kambag'allikka qarshi kurashishda muhim omil bo'lishi mumkin. Estoniya bu borada jahonda yetakchi hisoblanadi, chunki u aholining raqamli identifikatsiyasini joriy etgan va davlat xizmatlarining ko'pchiligi raqamli platformalarda mavjud. Bunday tizimlar aholining ijtimoiy himoya vositalaridan samarali foydalanishiga yordam beradi.

Xorijga xos amaliyotlar. Dunyoning rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarida raqamli texnologiyalarni kambag'allikka qarshi kurashda qo'llash bo'yicha muvaffaqiyatli tajribalar mavjud. Ushbu tajribalardan O'zbekiston uchun samarali qo'llaniladigan strategiyalarni tanlash mumkin.

1. Hindistonda dasturi doirasida 2014 yilda aholining moliyaviy inklyuziyasini ta'minlash uchun raqamli bank hisoblari ochilishi boshlandi. Bu dastur orqali 300 milliondan ortiq yangi bank hisoblari ochildi, bu esa kambag'allikni kamaytirishga muhim hissa qo'shdi. O'zbekistonda ham shunga o'xshash dasturlarni yaratish mumkin, ayniqsa chekka hududlardagi aholiga xizmat ko'rsatishda.

2. Estoniya raqamli identifikatsiya tizimini 2002 yilda ishga tushirdi va hozirgi kunda davlat xizmatlarining 99% ixtiyoriy ravishda raqamli shaklda taqdim etiladi. Estoniyada aholining 80%dan ortig'i raqamli imzolarni ishlatib, hukumat xizmatlaridan foydalanyapti. Ushbu tajribani O'zbekistonda joriy etish, ijtimoiy yordamlarni taqsimlashni samarali qilish va aholining raqamli savodxonligini oshirishga yordam beradi. O'zbekistonda raqamli texnologiyalarni kambag'allikni qisqartirishda qo'llashning taklif va yo'llari.

O'zbekistonda raqamli texnologiyalarni kengaytirish va kambag'allikka qarshi kurashda foydalanish uchun bir qancha takliflar mavjud ular quydagilarni o'z ichiga oladi:

1. Raqamli bank xizmatlarini kengaytirish .O'zbekistonda aholi uchun raqamli bank xizmatlarini kengaytirish, mobil banking va elektron to'lov tizimlarini rivojlantirish zarur. Banklar va moliya institutlari kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash uchun raqamli platformalar yaratishlari mumkin.

2. Onlayn ta'lim va kasbga o'qitish dasturlarini yaratish .Chekka hududlardagi aholiga onlayn ta'lim dasturlari orqali zamonaviy kasblarga o'qitish zarur. Bu kabi

dasturlar orqali aholi o‘zini-ö‘zi ta’minlash imkoniyatiga ega bo‘ladi va iqtisodiy faollik ortadi.

3. Raqamli identifikatsiya va ijtimoiy yordamlar tizimini joriy etish. Ijtimoiy yordamlar va subsidiya tizimlarini raqamli platformalarda taqdim etish, aholining shaxsiy ma'lumotlarini raqamli identifikatsiya orqali aniqlash, kambag‘allikni qisqartirishda muhim omil bo‘ladi.

Xulosa. Raqamli texnologiyalar kambag‘allikni qisqartirishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Xorijiy tajribalar, masalan, Hindiston, Estoniya va Afrika davlatlari tajribasini o‘rganish va O‘zbekistonda moslashgan holda qo‘llash kambag‘allikni kamaytirishda samarali bo‘lishi mumkin. Raqamli texnologiyalarni kengaytirish, ta’lim, bank tizimi va davlat xizmatlarining raqamli shakllarini joriy etish orqali O‘zbekiston ham iqtisodiy faollikni oshirib, kambag‘allikni qisqartirishda yirik natijalarga erishishi mumkin. O‘zbekistonda raqamli texnologiyalarni joriy etish, ayniqsa, bank tizimlari, ijtimoiy yordamlar va ta’lim sohasida kengaytirish kambag‘allikni qisqartirishda muhim qadam bo‘lishi mumkin. Shunday qilib, raqamli texnologiyalar kambag‘allikka qarshi kurashishda yangi imkoniyatlarni yaratish bilan birga, ijtimoiy farovonlikni oshirishga hamda iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashga yordam beradi. O‘zbekiston, xorijiy tajribalardan o‘rganib, o‘z sharoitlariga mos ravishda raqamli texnologiyalarni kengaytirsa, kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy inklyuziyani ta’minlashda katta yutuqlarga erishishi mumkin. Xorijiy tajribalar, xususan, Hindiston, Estoniya, Afrika davlatlari va boshqa rivojlangan mamlakatlar kambag‘allikka qarshi kurashishda raqamli texnologiyalarni muvaffaqiyatli qo‘llaganligini ko‘rsatdi. Ushbu tajribalardan o‘rganib, O‘zbekistonda raqamli texnologiyalarni kambag‘allikka qarshi kurashda qo‘llashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalarini yaxshilash mumkin.

Adabiyotlar ro‘yxati.

1. 1.Mirziyoyev, Sh. M. (2022). Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi –
2. 2022–2026. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati.
3. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi (2023). Kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha kompleks dastur. Toshkent.
4. Jahon banki (2021). Poverty and Shared Prosperity Report 2020: Reversals of Fortune. Washington, DC: World Bank.
5. United Nations Development Programme (UNDP) (2020). Human Development Report. New York: United Nations.
6. Asian Development Bank (ADB) (2022). Uzbekistan: Country Partnership Strategy 2022–2026. Manila.
7. Ravallion, M. (2016). The Economics of Poverty: History, Measurement, and Policy. Oxford University Press.

8. Deaton, A. (2013). *The Great Escape: Health, Wealth, and the Origins of Inequality*. Princeton University Press.
9. Dabla-Norris, E., Kochhar, K., Suphaphiphat, N., Ricka, F., & Tsounta, E. (2015). *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective*. IMF Staff Discussion Note.
10. International Labour Organization (ILO) (2021). *World Social Protection Report*. Geneva.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi (2023). *Kambag‘allikni qisqartirishda xorijiy tajribalarning O‘zbekiston uchun ahamiyati*. Analitik tahlil.
12. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi (2022). *Ijtimoiy himoya tizimining samaradorligini oshirish yo‘llari*. Toshkent.
13. Krugman, P., & Wells, R. (2018). *Economics*. Worth Publishers.
14. Kuzibekov, B. (2021). *Kambag‘allikka qarshi kurashda infratuzilmaviy rivojlanishning o‘rni*. // *Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali*, №4.